

Glosy a aktuality.

Otázka možnosti pronájmu závodního podílu ve společnosti s r. o.

Závodní podíl ve společnosti s ručením omezeným jest podle § 75 zákona ze dne 6. března 1906, č. 53 ř. z. určován, pokud není ve společenské smlouvě nic jiného ustanoveno, podle výše kmenového vkladu společníkem převzatého. Kmenový vklad je tedy jednak, a to bezpodmínečným důvodem vzniku závodního podílu (§ 63 cit. zák.), a jednak základem pro stanovení jak výše závodního podílu, tak rozsahu práv a povinností společníkových vůči společnosti. Obsahem závodního podílu jsou majetkoprávní nároky společníkovy (na podíl na zisku a likvidačním přebytku) a právo na účast na správě a existenci společnosti. Tento souhrn práv a závazků jest podle § 76 cit. zák. převoditelný, děditelný a smluvně zastavitelný, ve smluvně společenské může však býti převod učiněn závislým na dalších podmínkách, zejména na souhlasu společnosti.

Zde naskytla se v praxi otázka, zda společník může svůj závodní podíl pronajmouti osobě třetí. Slovem »pronájem« jest zde, pokud jest toho slova používáno, rozuměti pronájem v širším smyslu. Tím, že zákon takovouto disposici závodním podílem výslovně nezakazuje, závisí celé rozhodnutí této otázky na tom, zda jest výpočet ustanovení § 76 cit. zák., dávající společníkovi právo k tam uvedeným dispozicím se závodním podílem, taxativní, čili nic. Zákon o společnostech s ručením omezeným vybudoval tento útvar k dosažení společenstevní formy, jež by připouštěla sloučení individuálních a kolektivních principů. Při řešení této otázky jest rozhodující ráz individuality a stálé identity společníků, kte-

rý ovládá příslušná ustanovení citovaného zákona. Tento individuální ráz je patrný zejména z ustanovení § 26 cit. zák., které ukládá jednatelům povinnost vésti seznam společníků (podílní knihu) s uvedením jména, povolání a bydliště každého společníka, jakož i obnos kmenového vkladu od něho převzatého. Rovněž ustanovení §§ 72 a násl. o možnosti požadovati, za určitých zákonných předpokladů na společnicích další příplatky k jejich dosavadním splaceným kmenovým vkladům, jen potvrzuje požadavek individuality a identity společníků. Posuzujeme-li takto i ustanovení § 76 cit. zák. o převodu, děditelnosti a možnosti smluvního zastavení závodního podílu, musíme pokládati tento výpočet za taxativní, neboť zákon měl na mysli pouze tolik, aby byla umožněna výměna v osobě společnickově bez ohrožení existence společnosti a nikoliv příkladem vypočísti případy, jak může společník se svým podílem, jako se svým vlastnictvím nakládati. Možnost smluvního zastavení pak zákon poskytl společníkovi proto, aby mohl použití majetkové hodnoty, kterou podíl představuje, k utvrzení jeho soukromého závazku. I tady jest ovšem možno, aby společenská smlouva tuto disposici společníkovi omezila, zejména učinila závislou na souhlasu společnosti, ježto zákon praví, že právo k převodu zahrnuje v sobě i právo k smluvnímu zastavení, a tudíž také jest možné i jeho omezení ustanovením společenské smlouvy. Je-li tedy správným názor, že výpočet § 76 je taxativní, musí býti též správným názor, že pronájem závodního podílu společníka není v žádném případě přípustným. Na společenské záležitosti a nároky proti společnosti ze společenského poměru plynoucí a převzetím

kmenového vkladu vzniklé může mít vliv toliko společník a nikdo třetí. Vzhledem k vytčenému obsahu závodního podílu by nutně nájemce závodního podílu nastoupil na místo společníkovo po dobu nájemního poměru. Podobně nemůže být vedena exekuce na závodní podíl společníkův vnučenou správou (viz rozh. nejv. soudu ze 14. února 1922, R I 180/22, Vážný 1488). Pronájem závodního podílu není možný ani tehdy, kdyby to společenská smlouva výslovně dovoľovala, ježto § 76 cit. zák. dovoľuje pouze omeziti, t. j. ztížiti tam uvedené dispozice závodním podílem, kdežto takovéto ustanovení společenské smlouvy by bylo naopak rozšířením těchto práv společníkových. Obsahovala-li by společenská smlouva takové nepřípustné ustanovení, bylo by na příslušném rejstříkovém soudu, aby použil práva, které mu dává ustanovení § 11 cit. zák. I kdyby však byla společnost, jejíž společenská smlouva obsahuje takové ustanovení, již do obchodního rejstříku zapsána, bylo by toto ustanovení, jakožto odporující kogentním předpisům cit. zák., právně neúčinné (§ 4, odst. 2 cit. zák.).

Zbývá nyní otázka, co se stane, uzavře-li společník takovou smlouvu o pronájmu svého závodního podílu. Buď můžeme mluvíti o neplatnosti podle § 879 o. z. o., nebo tvrditi, že smlouva vůbec nevznikla. Zmíněný § 879 o. z. o. ustanovuje, že smlouva, která se přičií zákonnému zákazu nebo dobrým mravům, jest nicotná. Co jest rozuměti ve slovech »contra legem«, o tom panují dva názory. Prvý názor vykládá toto ustanovení tak, že smlouvu uzavřenou přes zákaz zákona jest pokládati za neplatnou, i když neplatnost v zákoně vyslovena přímo není (viz rozh. nejv. soudu ze dne 7. ledna 1925, Rv II 685/24, Vážný 4536). Jiné rozhodnutí tohoto soudu ze dne 19. V. 1925, R II 150/25, Vážný 5054) ustupuje čas-

tečně od tohoto názoru, a pokládá za nesprávné »mínění, že každá smlouva sjednaná s porušením nějakého zákonného zákazu je nicotná, jakkoli podle znění § 879 o. z. o. by se to zdálo správným«. Druhý názor je opačný a vykládá ustanovení § 879 restriktivně, t. j. neplatnost tu je jen tehdy, když zákon nejen smlouvu zakazuje, nýbrž vyslovuje i její neplatnost. Rouček-Sedláček z r. 1936, díl IV, str. 128, zastává názor, že ustanovení o nicotnosti smluv contra legem má jen subsidiární charakter, a bude záležeti na výkladu ustanovení speciálního zákona, obsahující určitý zákaz, při čemž ovšem půjde o účel tohoto ustanovení a důležité budou výkladné pomůcky, zejména pak jest pokládati smlouvu za platnou, když výkladem zjistíme, že zákaz obrací se jen proti jedné ze smluvních stran. Zároveň však Rouček-Sedláček dodává, že v konkrétním případě můžeme dojíti k výsledku opačnému. Podle tohoto řešení by se věc dále komplikovala tím, že smlouva by mohla býti platnou se strany osoby třetí a neplatná se strany společníka. Toto řešení by jistě vedlo k neuspokojivým výsledkům. Lepšího výsledku docílíme, vyjdeme-li z názoru, že smlouva vůbec nevznikla. Toto tvrzení lze opřítí o ustanovení § 1090 o. z. o. a násl., z nichž je patrné, že nájemní smlouva může býti uzavřena jen o předmětu, kterého lze užívat, což jest požadavkem takovéto smlouvy. Shora jsme však uvedli, že zákon o společnostech s r. o. stojí vždy přísně na stanovisku, že práva příslušející společníkovi může vykonávati jen společník a nikdo jiný. Nájemce jako třetí osoba nemůže tedy užívatí práva, tvořících obsah závodního podílu. Dospíváme tím k případu, kdy závodní podíl, jako souhrn práv a závazků, může býti předmětem kupní smlouvy, avšak nikoliv předmětem nájemní smlouvy, ačkoliv § 1090 o. z. o. vý-

slovně ustanovuje, že každá věc, která může být předmětem tržové smlouvy, může být též předmětem smlouvy nájemní.

Konečně zbývá případ, a ten bude jistě nejčastější, kdy společník se třetí osobě zaváže k odvádění všech budoucích podílů na zisku, výtěžku a likvidačního přebytku, naň jako na společníka připadajících a nazve tuto smlouvu smlouvou o pronájmu závodního podílu. V takovém případě, kdy ovšem nejde o nájemní smlouvu, je smlouva platná a byla-li by to smlouva úplatná, jest ji posuzovati podle ustanovení a zásad platných pro smlouvy odvázné.

Jiří Vacura.

Žaloba o zmatečnost usnesení valné hromady akcionářů.

Praxe často užívá pro žalobu, kterou se napadá usnesení valné hromady akcionářů, označení žaloba o zmatečnost usnesení valné hromady akcionářů. Příčinou tohoto nesprávného označení je záměna se žalobou o prohlášení usnesení společníků za zmatečné podle § 41 zák. č. 58/1906 ř. z. o společnostech s r. o., tato žaloba je však upravena zcela jinak podobně jako odpůrčí žaloba německého akciového práva (§§ 271 a n. něm. obch. zák., §§ 197 a n. něm. akc. zák.). Ustanovení § 41 zák. o společnostech s r. o. nelze analogicky použít pro akciové společnosti, poněvadž jde o zvláštní normu, vydanou pro společnosti s r. o.

Obchodní zákon nemá předpisů o uplatnění protiprávnosti usnesení valné hromady akcionářů a nezná žalobu o zmatečnost takového usnesení. Uplatnění protiprávnosti usnesení cestou sporu se může státi jen zápornou žalobou určovací podle § 228 c. ř. s. nebo mezitímním návrhem určovacím podle § 236 c. ř. s.

Usnesením valné hromady akcionářů dochází výrazu vůle společnosti

jako právnické osoby, odlišné od osob jejích členů. Je tedy usnesení projevem vůle společnosti, který byl učiněn statutárním orgánem společnosti — valnou hromadou. Záporná žaloba určovací může směřovati pouze k tomu, aby bylo najisto postaveno, že tu nějaký právní poměr nebo právo není nebo k určení nepravosti listiny. Poněvadž usnesení valné hromady akcionářů není ani právním poměrem ani právem, nýbrž projevem vůle a poněvadž ustanovení § 228 c. ř. s. žalobu o neplatnost projevu vůle nepřipouští, je žaloba o zmatečnost usnesení valné hromady akcionářů, tedy žaloba o určení neexistence projevu vůle, podle zákona nepřipustná.

Předmětem záporné žaloby určovací, kterou je napadeno usnesení valné hromady akcionářů, může být tedy pouze určení neexistence právního poměru nebo práva, vzniklého usnesením. Tím je dána forma i obsah žalobního návrhu. Staub-Pisko (I., str. 1099) navrhuje toto znění žalobní žádosti: Určuje se, že . . . formálně nebo materiálně . . . protiprávním usnesením vzniklý právní poměr nebo právo, neexistuje a je bezúčinné. Tak prakticky na příklad: Určuje se, že volba člena správní rady . . ., provedená usnesením valné hromady akcionářů ze dne . . . není po právu a je bezúčinná, nebo: Určuje se, že zrušení a likvidace společnosti, usnesená valnou hromadou akcionářů dne . . ., není po právu a je bezúčinná. Žalobní žádost přesahující rámec § 228 c. ř. s. je nepřipustná. Proto je nepřipustná žalobní žádost, domáhající se také výroku, že určitý zápis v obchodním rejstříku, učiněný na podkladě žalobou napadeného usnesení, se z obchodního rejstříku vymazává. Obsahuje-li žalobní žádost také návrh, aby bylo určovacím rozsudkem vysloveno, že se povoluje určitý zápis nebo výmaz v obchodním rejstříku, má rozsudek v tomto směru pro strany pouze akademický

význam. Rejstříkový soudce není totiž vázán rozhodnutím procesního soudu, jímž se povoluje zápis (a tudíž také výmaz) do obchodního rejstříku, nýbrž zkoumá zcela samostatně a úplně nezávisle, zda a pokud tu jsou zákonné předpoklady pro takový zápis (srov. Sb. n. s. 12.206). Když tedy bylo usnesení valné hromady akcionářů podkladem nějakého zápisu do obchodního rejstříku a toto usnesení bylo určovacím rozsudkem ve svých právních důsledcích prohlášeno za protiprávní a bezúčinné, navrhne představenstvo společnosti po právní moci rozsudku výmaz takového zápisu z obchodního rejstříku. Rejstříkový soud nemůže provést výmaz z úřední moci, nýbrž je povinností představenstva takový výmaz opovědět a k opovědi bude doháněno rejstříkovým soudem pořádkovými tresty.

K omezení co do předmětu sporu přistupuje předpoklad určitého právního poměru žalobce a k předmětu sporu, který vyplývá z povahy záporné žaloby určovací. Žalobce musí mít právní zájem na určení neexistence právního poměru nebo práva, vzniklého usnesením valné hromady akcionářů a s tím úzce souvisí otázka aktivní legitimace k podání žaloby. Poněvadž jde o obecnou žalobu určovací a ne o žalobu na upravení společenských poměrů, je aktivní legitimace závislá na právním zájmu a nikoliv na členství nebo funkci ve společnosti. K podání žaloby jsou legitimováni akcionáři, orgány společnosti a jejich členové a věřitelé společnosti, vesměs pokud mohou prokázat právní zájem. Akcionáři nejsou legitimováni již svým členstvím ve společnosti, avšak stačí, mohou-li být poškozeni ve svém společenskoprávním postavení, nebo jsou-li jejich zájmy ohroženy nepřímo na příklad nesprávným svoláním nebo konáním valné hromady. Věřiteli společnosti jsou zejména majitelé dividendových

kuponů, dílčích dlužních úpisů nebo požitkových listů. Také akciová společnost sama je aktivně legitimována k podání žaloby, tvrdí-li někdo neprávem, že bylo učiněno nějaké usnesení valné hromady a společnost má právní zájem na určení nesprávnosti tohoto tvrzení.

Pasivně legitimována je vřdycky společnost i když je v likvidaci nebo v konkursu, kromě případu, kdy sama žaluje.

Usnesení valné hromady akcionářů může být žalobou napadeno jen tehdy, když je protiprávní a plynou z něho nějaké právní účinky. Může být tedy napadeno každé usnesení, pokud je protiprávní a má nějaký právní význam. Usnesení bez právních účinků nemohou být vůbec napadena, na př. resoluce. Usnesení je protiprávní, porušuje-li zákon nebo stanovy, protizákonná jsou také provinění proti dobrým mravům nebo porušení obchodních zvyklostí. Naproti tomu porušení ustanovení akciového regulativu jsou protiprávní jen tehdy, byla-li tato ustanovení pojata do stanov. Protiprávnost usnesení může záležeti buď v porušení formálních předpisů při usnášení se nebo v porušení předpisů materiálních obsahem usnesení. Pokud usnesení vyžaduje ke své platnosti úředního schválení nebo zápisu do obchodního rejstříku, může být napadeno teprve po schválení nebo zápisu do obchodního rejstříku. Usnesení může být napadeno i tehdy, když bylo schváleno dozorčím úřadem, poněvadž schválení nezhojí ani formální ani materiální protiprávnost usnesení, ke které nebylo přihlíženo. Protiprávní usnesení je neplatné a nulitní již od svého počátku. Jeho bezúčinnost však musí být uplatněna, když je usnesení prováděno nebo když je tvrzeno, že je po právu. Výrok určovacího rozsudku má význam pouze deklaratorní.

Pro podání žaloby platí obecná

lhůta promlčecí počínaje ode dne učiněného usnesení. Staub-Pisko (I., str. 1104) vyslovují názor, že stannovy mohou ustanoviti lhůtu pro podání žaloby, že však počátek promlčecí lhůty musí býti vázán na okamžik, kdy se akcionář o usnesení dozvěděl a že to musí býti lhůta přiměřeně dlouhá, nejméně jeden měsíc.

Karel Pokorný.

Použití daňového zákona pro poplatky.

Podle nařízení ze dne 7. srpna 1942 o užití předpisů zákona o přímých daních pro obor poplatků č. 290/1942 Sb. se stanoví:

§ 1.

Ministerstvo financí se zmocňuje, aby pokud poplatkové předpisy neobsahují vhodných ustanovení, užilo pro poplatky, daň z obohacení, daň z požární ochrany a daň z obchodu s cennými papíry přiměřeně předpisů zákona o přímých daních.

§ 2.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr financí.

Vládní nařízení bylo vyhlášeno dne 21. srpna 1942.

1. Ministerstvo financí je zmocněno, aby buď z moci úřední, nebo na žádost strany v konkrétním případě vyslovilo, že projedná věc podle některého z předpisů zák. o př. daních. Není tedy stanoveno, že zákon o přímých daních platí pro obor poplatků subsidiárně všeobecně.

2. Strana nemá nároku, aby její věc byla projednána podle některého předpisu zákona o přímých daních. Nemá proto možnosti stěžovati si k Nss, bude-li její žádost v tomto směru zamítnuta.

3. Prakticky budou přicházeti v úvahu nejčastěji případy § 276 zák. o př. d., který stanoví:

(¹) Nehledíc k zákonně přípustným odpisům a osvobozením, kteréž jsou upraveny pro každou daň zvláště, buďž daň pravoplatně předepsaná na žádost strany nebo z moci úřední zcela nebo částečně odepsána, jde-li o dvojí předpis téže daně nebo o daň předepsanou zřejmě neodůvodněně. Je-li dvojí předpis téže daně různě vysoký, odepíše se daň menší.

(²) Daň pravoplatně předepsaná může býti zcela nebo částečně odepsána:

1. je-li nedobytna, t. j. nevedlo-li řádné vymáhání daně k výsledku anebo nevedlo-li by k výsledku pro úplnou platební neschopnost dlužníkovu anebo nelze-li daně vydobýti, poněvadž dlužník zemřel, nezanechav nijakého jmění nebo poněvadž bydlisté dlužníkovu jest neznámo a nelze ho vypátrati, anebo nelze-li očekávati, že by exekuce poskytla většího výtěžku, než jest třeba, aby byly uhrazeny exekuční náklady,

2. není-li daň sice nedobytna, avšak vymáhání její jest spojeno se zvláštními a nepoměrnými obtížemi.

(³) Daň pravoplatně předepsaná může býti na žádost zcela nebo částečně promítnuta, byla-li by jejím vymáháním vážně ohrožena výživa nebo přivoděna hospodářská zkáza dlužníkovu.

(⁴) Z těchto důvodů lze povolití, aby předpisy daní včas neuložených se odepsaly, anebo aby se od předepsání jejich upustilo.

(⁵) Ustanovení odstavců 1 až 4 platí obdobně i co do příslušenství.

Po časopisech.

Postup a zástava životních pojistek.

V č. 7-8/42 na str. 305 Spořitelního obzoru, pojednává doc. Dr. Josef Horn o praktické stránce »Postupu a zástavy životních kapitálových pojistek«. Upozorňuje především, že pojistníkovi, jako nositeli všech

smluvních práv a závazků, přísluší z životní kapitálové pojistné smlouvy:

a) utvářecí práva, jimiž rozumíme práva, jichž výkonem může oprávněná strana — v daném případě pojistník — jednostranně právní vztahy zakládati, měniti nebo rušiti. Prakticky nejčastěji se vyskytující utvářecí práva v pojistné smlouvě